PIERWSZA ŁAWKA · NAJCZĘSTSZE ZADANIA MATURALNE · PR · BIOLOGIA · MATURA 2027 · POZIOM ROZSZERZONY

A. Najczęstsze zadania na maturze z biologii

Dwanaście ważnych typów poleceń maturalnych na treściach z najważniejszych działów. Sześć kart: jak oceni to CKE i wzorcowe rozwiązania, trening, zadania na poziomie matury, zadania trudniejsze i test w grupach A i B – z kluczem i zasadami oceniania.

Karta	Temat	Zadania
1	**Najczęstsze zadania – jak to działa i jak oceni to CKE** Jak to ocenia CKE, wzorcowe odpowiedzi, rozgrzewka	5 zad. 9 pkt
2	**Najczęstsze zadania – trening** Ćwiczenia krok po kroku	8 zad. 27 pkt
3	**Najczęstsze zadania – zadania na poziomie matury** Zadania w formule matury 2027	6 zad. 19 pkt
4	**Najczęstsze zadania – zadania trudniejsze** Dla ambitnych – zadania trudniejsze i nietypowe	5 zad. 11 pkt
5	**Test: Najczęstsze zadania – grupa A** 55 minut · 18 pkt	7 zad. 18 pkt
6	**Test: Najczęstsze zadania – grupa B** 55 minut · 18 pkt	7 zad. 18 pkt

JAK KORZYSTAĆ Z ZESTAWU

- Karta 1 pokazuje, jak CKE formułuje i ocenia ten typ zadań (zasady oceniania, typowe błędy ze sprawozdań CKE), oraz wzorcowe odpowiedzi z komentarzem.
- Karty 2–4 prowadzą od treningu krok po kroku, przez zadania w formule matury 2027, do zadań trudniejszych.
- Karty 5 i 6 to równoległy test (grupa A i B) – te same typy zadań i ta sama punktacja, inne treści.
- Klucz na końcu zawiera odpowiedzi i zasady oceniania zadań otwartych w stylu CKE (co daje punkty, czego się nie uznaje).
- Osobny plik „Powtórka" zbiera najważniejsze pojęcia i schematy, typowe błędy i test „Sprawdź się".

Materiał oryginalny – nie jest kopią materiałów CKE ani podręczników. Podstawa programowa LO (Dz.U. 2024 poz. 1019), informator CKE 2024/2025. Wymagania: I.2.1, II.3, II.4, II.14, III.2, III.3.5, III.5.5, V.1, IX.3.4, IX.4.4, IX.6.2, IX.6.3, XI.1.6, XI.2.1.e, XI.2.1.f, XI.2.3.k, XI.2.3.n, XI.2.3.q, XI.2.5.f, XI.2.5.h, XI.2.6.f, XI.2.6.i, XI.2.7.f, XI.2.7.g, XI.2.7.h, XI.2.9.k, XIV.1.1, XIV.1.2, XIV.1.7, XVI.4, XVI.5, XVI.12, XVI.13, XVII.3.2, XVII.3.3, XVII.3.6, XVII.3.7. Do użytku własnego i pracy z własnymi uczniami.

Najczęstsze zadania – jak to działa i jak oceni to CKE

KARTA 1/6

Jak to ocenia CKE, wzorcowe odpowiedzi, rozgrzewka

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 9 pkt

PRZYPOMNIJ SOBIE

- **Arkusz 2027.** 180 minut, 60 pkt, 44–56 poleceń. Na jedno polecenie wypada średnio około 3 minuty: tyle, by przeczytać dane i napisać jedno lub dwa precyzyjne zdania. W 2026 r. na 56 poleceń aż 53 były za 1 pkt.
- **Co zmieniło się w 2026 r.** Polecenia są drobniejsze (1 pkt). P/F ma dwa stwierdzenia za 1 pkt – trzeba trafić oba. Zamiast podkreślania w trzech nawiasach jest wybór „A/B oraz C/D" (odpowiedź zapisujesz np. „BC", 1 pkt tylko za obie litery). Od 2025 r. coraz częściej pojawia się polecenie „Rozstrzygnij, czy… Odpowiedź uzasadnij".
- **Skąd biorą się punkty.** Sześć działów daje około 70 % punktów arkusza; ćwicz najpierw je.

Dział podstawy	Udział w punktach (średnia z arkuszy 2023–2026)	Typowe polecenia
XI Funkcjonowanie zwierząt i człowieka	ok. 25 %	P/F, wyjaśnij, tabela, odczyt danych, rysunek narządu
IX Rośliny	ok. 13 %	doświadczenia, uzupełnij zdanie, wykaż związek budowy z funkcją
XIV Genetyka	ok. 11 %	krzyżówka, rodowód, cecha sprzężona z płcią
I Chemizm życia	ok. 8 %	podaj nazwę, tabela, wykaż
XVII Ekologia	ok. 7 %	określ zależność, nisza, odczyt wykresu
III Energia i metabolizm	ok. 6 %	enzymy, fotosynteza, oddychanie, schematy

- **Dwanaście ważnych typów poleceń** (ranking z 249 poleceń z arkuszy 2023–2026). Najczęstsze z nich: P/F (27 poleceń), doświadczenie (24), uzupełnij zdanie (22), wybór (22), wykaż (21). Najtrudniejsze: rozstrzygnij + uzasadnij i wyjaśnij.

Typ polecenia	Co sprawdza i co musi być w odpowiedzi	Najczęstszy powód utraty punktu
1. P/F, T/N	Ocena dwóch stwierdzeń; 1 pkt tylko za obie oceny. Klucz jest literowy („PF"), bez uwag „uznaje się".	Przeoczone słowa „wyłącznie", „zawsze", „żadna"; ocena na podstawie ogólnej wiedzy zamiast danych z zadania.
2. Doświadczenie, obserwacja	Problem badawczy (pytanie), hipoteza, zmienna niezależna i zależna, próba kontrolna, warunki jednakowe, wniosek.	Opis wyników zamiast wniosku; „kontrola służy do porównania" bez powiedzenia, co dzięki niej wiadomo.

3. Uzupełnij zdanie	Od 2026 r. „A/B oraz C/D”: dwa wybory, 1 pkt za oba (zapis np. „BC”). Dawniej: podkreślenia w nawiasach.	Odwrócony kierunek zmiany (zwiększa/zmniejsza); wybór jednej części dobrze, drugiej z pośpiechu.
4. Wybór	Jedna odpowiedź A–D albo litera + cyfra (A/B/C oraz 1/2/3); 1 pkt tylko za obie części.	Wybór zdania prawdziwego, ale niepasującego do pytania; wniosek szerszy niż dane.
5. Wykaż, uzasadnij, że…	Teza jest podana; potrzebny jest fakt albo liczba z zadania, która ją potwierdza (często dwa elementy).	Powtórzenie tezy innymi słowami; odpowiedź zbyt ogólna, bez odniesienia do danych.
6. Uzupełnij tabelę, schemat	Konkretne nazwy lub wartości w każdej komórce; punkt zwykle za komplet wiersza/kolumny.	Nazwy zbyt ogólne („białko”, „hormon”); pomylone oznaczenia (np. rybonukleotydy zamiast deoksyrybonukleotydów).
7. Podaj nazwę	Termin biologiczny, a nie opis; często konkretna nazwa (struktury, hormonu, zjawiska), z jednostką, jeśli jest wartość.	Nazwa grupy zamiast nazwy („hormon trzustki”); brak jednostki temperatury.
8. Rozstrzygnij, określ, czy…	Jednoznaczna decyzja ORAZ uzasadnienie odwołujące się do danych. Bez któregokolwiek elementu: 0 pkt. Najtrudniejszy typ (poziom wykonania ok. 17–30 %).	Poprawne uzasadnienie bez decyzji; decyzja bez uzasadnienia; uzasadnienie ogólne, spoza materiału.
9. Wyjaśnij, dlaczego	Przyczyna → mechanizm → skutek. Pominięte ogniwo oznacza 0 pkt (poziom wykonania ok. 28 %).	Sam skutek albo sama przyczyna; utożsamienie pojęć (np. replikacja i ekspresja).
10. Odczyt z wykresu, tabeli	Wartość z jednostką, porównanie dwóch serii, wniosek nie szerszy niż dane.	Pominięta jednostka; wniosek o optimum, gdy zmierzono tylko kilka wartości.
11. Krzyżówka, rodowód	Genotypy rodziców, gamety, genotypy i fenotypy potomstwa, wynik jako ułamek lub %. Szachownica nie jest wymagana.	Źle zapisana cecha sprzężona z płcią (brak X i Y); zaokrąglanie tam, gdzie klucz oczekuje wartości dokładnej.
12. Ekologia, ewolucja, pokrewieństwo	Nazwa zależności i uzasadnienie z danych; konwergencja = podobieństwo niezależne; odczyt kladogramu.	Podobieństwo uznane za dowód pokrewieństwa; pomylenie niszy z siedliskiem.

- **Zasady oceniania, które dotyczą każdego typu.** Odpowiedź nieprecyzyjna jest błędna. Jeśli podasz kilka odpowiedzi i któraś jest błędna, nie dostajesz punktu za żadną. Informacja sprzeczna z poprawną w tej samej odpowiedzi zeruje całość. Odpowiedź musi odnosić się do materiału z zadania (nazwy organizmów, liczby, numery prób). Punkty są tylko całe.

- **Schematy odpowiedzi.** *Rozstrzygnij* = decyzja (tak/nie) + powód z danych. *Wyjaśnij* = przyczyna → mechanizm → skutek. *Wykaż* = teza + fakt lub liczba z zadania, który ją potwierdza. *Podaj* = sam termin lub wartość, bez opisu. *Sformułuj wniosek* = zdanie ogólne wynikające z danych, a nie przepisanie wyników.
- **Dane i wykresy.** Najpierw osie i jednostki, potem odpowiedź. Wartość zapisuj z jednostką (brak jednostki temperatury to 0 pkt). Wniosek nie może wychodzić poza dane: z czterech zmierzonych temperatur nie wynika, że jedna z nich jest „optymalna".
- **Doświadczenie w jednej linijce.** Co zmieniano (zmienna niezależna)? Co mierzono (zmienna zależna)? Która próba jest kontrolna, czyli bez badanego czynnika? Co ma być jednakowe? Znaczenie próby kontrolnej to konkretna informacja, którą dzięki niej uzyskano, a nie ogólnik „do porównania".
- **Krzyżówka.** Zapisz genotypy rodziców, gamety, genotypy potomstwa i wynik jako ułamek lub %. Przy cechach sprzężonych z płcią zapisuj X i Y. Zawsze podaj, względem czego liczysz (wszystkie dzieci czy tylko synowie).

PRZYKŁADY Z WYJAŚNIENIEM

Przykład 1. P/F (XI). Oceń stwierdzenia: 1. Żółć zawiera enzymy trawiące tłuszcze. 2. Żółć jest wytwarzana w wątrobie.
1 – F, 2 – P. Żółć zawiera sole żółciowe, które emulgują tłuszcze, ale enzymów trawiennych nie ma; lipaza pochodzi z soku trzustkowego. Za 1 pkt trzeba ocenić **oba** stwierdzenia; ocena jednego dobrze to 0 pkt.

Przykład 2. A/B oraz C/D (XI). Podczas wdechu przepona (A. rozkurcza się i wypukla ku górze / B. kurczy się i spłaszcza), przez co objętość klatki piersiowej (C. zwiększa się / D. zmniejsza się).
BC. Skurcz przepony spłaszcza ją i zwiększa objętość klatki piersiowej, a ciśnienie w płucach spada. Poprawność obu wyborów daje 1 pkt; „BD" albo „AC" to 0 pkt.

Przykład 3. Doświadczenie – wniosek (IX). Dwie jednakowe gałązki umieszczono w probówkach z wodą: oświetloną (A) i zaciemnioną (B). Po 24 h ubytek wody wynosił 8 cm³ (A) i 3 cm³ (B). Sformułuj wniosek.
Wzorcowo: „Światło zwiększa intensywność transpiracji (ubytek wody z gałązki)." **Za co punkt:** zdanie opisuje wpływ czynnika na proces. **0 pkt:** „W probówce A ubytek wody był większy niż w B" – to opis wyników, a nie wniosek.

Przykład 4. Rozstrzygnij + uzasadnij (XI). Temperatura ciała gatunku X wynosiła 38,2 °C przy temperaturze otoczenia 10 °C, 38,4 °C przy 20 °C i 38,3 °C przy 30 °C. Rozstrzygnij, czy gatunek X jest stałocieplny (utrzymuje stałą temperaturę ciała). Odpowiedź uzasadnij.
Wzorcowo: „Tak, jest stałocieplny, ponieważ jego temperatura ciała pozostaje prawie stała (38,2–38,4 °C), mimo że temperatura otoczenia wzrosła z 10 do 30 °C." **0 pkt:** „Tak, bo ma ciepłą krew" – brak odwołania do danych; „Z danych wynika, że…" bez decyzji.

Przykład 5. Wyjaśnij (XI). Wyjaśnij, dlaczego osoba z niedoborem żelaza męczy się szybciej podczas wysiłku.
Wzorcowo: Brak żelaza ogranicza syntezę hemoglobiny, więc krew przenosi mniej tlenu, mięśnie dostają go mniej, oddychanie tlenowe wytwarza mniej ATP i mięsień szybciej się męczy. **Dlaczego 0 pkt:** „Bo ma mało energii" – brak przyczyny i mechanizmu. Odpowiedź musi mieć wszystkie ogniwa: żelazo → hemoglobina → tlen → ATP.

Przykład 6. Wykaż (XI). Wykaż, że brak jądra komórkowego w dojrzałym erytrocycie jest korzystny dla przenoszenia tlenu.
Wzorcowo: W komórce bez jądra jest więcej miejsca na hemoglobinę, więc jeden erytrocyt może przenieść więcej tlenu. **0 pkt:** „Erytrocyty przenoszą tlen" – ogólnik niebędący argumentem za brakiem jądra; brak odwołania do miejsca na hemoglobinę.

ZADANIA

Zadanie 1. Oceń prawdziwość stwierdzeń dotyczących naczyń krwionośnych człowieka. Wpisz P albo F. ___ / 2 pkt

1. Ściana tętnicy zawiera więcej włókien sprężystych i mięśni gładkich niż ściana żyły.	**P**	**F**
2. Krew płynąca żyłami płucnymi jest uboga w tlen.	**P**	**F**

Zadanie 2. Które zdanie poprawnie opisuje dojrzałe rurki sitowe floemu? ___ / 1 pkt

A. Są to komórki zawierające chloroplasty, w których zachodzi fotosynteza.

B. Są to żywe komórki pozbawione jądra, przewodzące organiczne produkty fotosyntezy.

C. Są to martwe komórki o zgrubiałych, zdrewniałych ścianach, przewodzące wodę z solami mineralnymi.

D. Są to komórki miękiszowe, które magazynują skrobię i wodę.

Zadanie 3. Wybierz odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D. Zapisz obie litery. ___ / 1 pkt

Podczas fermentacji mlekowej pirogronian jest (**A.** utleniany / **B.** redukowany) do mleczanu, dzięki czemu odtwarza się (**C.** NAD^+ potrzebny do przebiegu glikolizy / **D.** ATP potrzebne do przebiegu glikolizy).

Zadanie 4. Komórki skórki liścia umieszczono w stężonym roztworze sacharozy i pod mikroskopem zobaczono, że protoplast odstaje od ściany komórkowej. Podaj nazwę tego zjawiska. ___ / 1 pkt

PIERWSZA ŁAWKA

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

Najczęstsze zadania na maturze z biologii – 12 typów poleceń CKE z kluczem i testem

Podgląd pokazał 5 z 45 stron. Pełna wersja: 45 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- Karta 1: Najczęstsze zadania – jak to działa i jak oceni to CKE – 5 zadań, 9 pkt
- Karta 2: Najczęstsze zadania – trening – 8 zadań, 27 pkt
- Karta 3: Najczęstsze zadania – zadania na poziomie matury – 6 zadań, 19 pkt
- Karta 4: Najczęstsze zadania – zadania trudniejsze – 5 zadań, 11 pkt
- Karta 5: Test: Najczęstsze zadania – grupa A – 7 zadań, 18 pkt
- Karta 6: Test: Najczęstsze zadania – grupa B – 7 zadań, 18 pkt Karta 1 pokazuje, jak CKE formułuje i ocenia ten typ zadań, z wzorcowymi odpowiedziami.

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail
pierwszalawka.pl/material/matura-2027-biologia-najczestsze-zadania